

Η ασυνέπεια των παγκόσμιων στρατηγικών σχέσεων*

Description

Μαρία Δεμερτζή**

“Υπάρχει μια θεμελιώδης αλήθεια τον εικοστό πρώτο αιώνα που μας αφορά, ξεχωριστά σα κάθε χώρα, αλλά και ομαδικά ως παγκόσμια κοινότητα”, δήλωσε ο Πρόεδρος Τζο Μπάιντεν [στα Ηνωμένα Έθνη](#) στις 21 Σεπτεμβρίου. “..Η επιτυχία του καθενός μας εξαρτάται από τη επιτυχία των άλλων. ”

Οι πράξεις του Μπάιντεν, ωστόσο, φαίνεται να παίρνουν διαφορετική κατεύθυνση από αυτή που υποδεικνύει η “θεμελιώδης” αυτή “αλήθεια” “. Η αποχώρηση από το Αφγανιστάν σηματοδότησε το τέλος της στρατηγικής που ακολούθησαν οι ΗΠΑ τα τελευταία 20 χρόνια, και παράλληλα η αναζωπύρωση μιας αγγλοσαξονικής συμμαχίας με το Ηνωμένο Βασίλειο και την Αυστραλία (AUKUS) σηματοδότησε την χάραξη μιας καινούργιας στρατηγικής, με ξεκάθαρο στόχο τον περιορισμό της Κίνας. Είναι σημαντικό για εμάς στην Ευρώπη ότι το AUKUS δείχνει επίσης πόσο λίγη υπομονή έχουν οι ΗΠΑ με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) όσον αφορά την οικοδόμηση “ομοϊδεατών” συμμαχιών προκειμένου να επιτύχουν του δικούς τους στρατηγικούς στόχους.

Η ΕΕ, εν τω μεταξύ, δεν είναι ακόμη διατεθειμένη να ευθυγραμμίσει τους στόχους της με αυτούς των ΗΠΑ όσον αφορά την Κίνα. Οι Ευρωπαίοι δεν θέλουν να βρίσκονται στη μέση ενός αναδυόμενου “ψυχρού πολέμου” μεταξύ των δύο. Δεν πιστεύουν ότι αυτός ο πόλεμος [τους](#) αφορά και δεν θα ήθελαν να βρεθούν στην αμήχανη θέση να πρέπει να διαλέξουν μεταξύ των δύο. Η ΕΕ θεωρεί την Κίνα σημαντικό εμπορικό και επενδυτικό εταίρο.

Προκειμένου να μπορεί να συνεργαστεί μαζί της επομένως, επιθυμεί να παραμείνει, τουλάχιστον, ουδέτερη. Αλλά η αλήθεια είναι ότι επιθυμεί επίσης να το κάνει με τους δικούς της όρους. Μπορεί άραγε να παραμείνει η ΕΕ ουδέτερη;

Η ΕΕ υπέγραψε μια συνολική επενδυτική συμφωνία με την Κίνα στα τέλη του περασμένου έτους. Αλλά για λόγους παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ΕΕ ποτέ δεν τη επικύρωσε κι επομένως ούτε την εφάρμοσε. Μπορεί μεν, οι λόγοι της ΕΕ που δεν επικύρωσε τη συμφωνία να είναι πολύ καλοί, αναρωτιέμαι όμως πως ερμηνεύει η Κίνα την προθυμία της ΕΕ να συνεργαστεί μαζί της πραγματικά;

Με τις ΗΠΑ σε ανοικτό ανταγωνισμό μαζί της, και την ΕΕ σιωπηρά μη συνεργάσιμη, δεν είναι δύσκολο να φανταστούμε ότι η Κίνα δεν πρόκειται από μόνη της να γίνει υποδειγματικός “παγκόσμιος πολίτης”. Τι εννοώ με αυτό; Πάρτε το κλίμα για παράδειγμα.

Θα ήταν αφελές για την Ευρώπη και τις ΗΠΑ να περιμένουν από την Κίνα να συνεργαστεί σε θέματα που σχετίζονται με το κλίμα από την μία, αλλά παράλληλα να ανεχθεί μια “επίθεση” από την λεγόμενη δυτική συμμαχία στην οικονομική της στρατηγική.

Η Κίνα έχει δεσμευτεί να καταστεί ουδέτερη ως προς τον άνθρακα έως το 2060, δέκα χρόνια αργότερα από την ΕΕ και τις ΗΠΑ. Ήδη αυτή η καθυστέρηση κατά μια δεκαετία επιβαρύνει τον παγκόσμιο προϋπολογισμό του άνθρακα. Επιπλέον, οι εκπομπές της Κίνας θα συνεχίσουν να αυξάνονται έως το 2030, και υπάρχει [μεγάλη αμφιβολία](#) αν μπορεί να επιτύχει ακόμα και τους μακροπρόθεσμους στόχους της. Αν λάβει κανείς υπόψη του ότι το ετήσιο κατά κεφαλήν εισόδημα της Κίνας (9.700 δολάρια) είναι μόνο ένα κλάσμα [αυτού](#) της ΕΕ (36.000 δολάρια) και των ΗΠΑ (63.000 δολάρια), η Κίνα έχει σαφή κίνητρα για να καθυστερήσει την προσαρμογή της στην κλιματική αλλαγή.

Μπορούμε άραγε να βασιστούμε στην προθυμία της Κίνας να συνεργαστεί όσον αφορά την κλιματική αλλαγή, όταν το δικαίωμά της να αναπτυχθεί της δίνει αντικίνητρα να το κάνει; Το λιγότερο που θα πρέπει να περιμένουμε είναι ότι θα χρησιμοποιήσει το κλίμα ως διαπραγματευτικό χαρτί.

Αλλά εδώ τίθεται ένα μείζον θέμα. Μπορούν η ΕΕ και οι ΗΠΑ να επιτύχουν τους πολύ φιλόδοξους στόχους για το κλίμα εάν η Κίνα επιλέξει να μην συνεργαστεί;

Προφανώς όχι, γεγονός που αναδύει την ασυνέπεια μεταξύ της ανάγκης για παγκόσμιες, δηλαδή από όλους, λύσεις σε προβλήματα όπως το κλίμα αφενός, και της δημιουργίας ομοϊδεατών συμμαχιών, δηλαδή με λίγους, αφετέρου.

Η συζήτηση για “στρατηγική αυτονομία” που κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος στην ΕΕ, δείχνει την προθυμία της να λειτουργήσει αυτόνομα. Παραμένει όμως να δούμε πώς θα πραγματοποιηθεί αυτό και σε ποιο χρονικό διάστημα. Θα συνεχίσει η ΕΕ να επιδιώκει ουδετερότητα, ή θα μπορέσει άραγε να εξασφαλίσει την αυτονομία της ουσιαστικά στο μέλλον; Ούτως η άλλως, παραμένει αυτή η προσπάθεια ασυνεπής με την μεγάλη ανάγκη να συνεργαστούμε με όλους, ανεξαρτήτως.

Στις ΗΠΑ, μπορεί να είναι αλήθεια ότι το αφήγημα του Τραμπ, «η Αμερική πρωτίστως» να μην υπάρχει πλέον, αλλά έχει αντικατασταθεί με ένα αφήγημα «στρατηγικής οπισθοδρόμησης»: υποχώρηση και επανεξέταση, στη συνέχεια ανασύνταξη με εκείνους των οποίων τα συμφέροντα και τα κίνητρα ευθυγραμμίζονται απολύτως με τα δικά της. Και καθώς αυτό γίνεται από τη θέση της στρατιωτικής υπεροχής, οι ΗΠΑ διεξάγουν, κατά το ελάχιστο, έναν “ψυχρό” πόλεμο κατά της Κίνας. Και μπορεί ταυτόχρονα να καταλήξει αυτό σε πραγματικό πόλεμο. Πάλι ασυνεπές, αν όχι καταστροφικό.

Όλη αυτή η συζήτηση για τη στρατηγική οπισθοδρόμηση στις ΗΠΑ και την στρατηγική αυτονομία στην ΕΕ είναι φρασεολογία κλιμάκωσης, όχι κατευνασμού και συνεργασίας που χρειαζόμαστε. Είναι ασυνεπές, αν όχι εντελώς επιβλαβές, να βλέπουμε τις παγκόσμιες στρατηγικές σχέσεις να αναδύονται σε «έναν αγώνα ισοπέδωσης προς τα κάτω» (race to the bottom).

* Αυτό το κείμενο δημοσιεύθηκε αρχικά στην ελληνική εφημερίδα, Καθημερινή, και σε αγγλική έκδοση ως ‘Στήλη Άποψης’ (opinion column) στο Bruegel blog (Δεξαμενή Σκέψης με έδρα τις Βρυξέλλες).

** Η Μαρία Δεμερτζή είναι Υποδιευθύντρια του Bruegel.